

УМЈЕСТО ПРЕДГОВОРА

Зборник радова *Краљ Никола – личности, дјело и вријеме* резултат је рада истоименог научног скупа који је у оквиру остварења дугорочног програма рада (Претпоставке) Одбора за историјске науке ЦАНУ одржан у згради Академије 1-3. октобра 1997. године.

Међуодјељењски Одбор за припрему којег је формирало Предсједништво ЦАНУ на основу предлога Одјељења друштвених наука, Одјељења умјетности и Одјељења природних наука, припремао је овај скуп пуне три године. Првобитно је било планирано да се скуп посвећен краљу Николи Петровићу одржи у 1996. години. Међутим, како су 1994. и 1995. година протекле у припреми међуакадемијског научног скупа *Дрући свјетски рат – њедесет година касније*, који је у организацији ЦАНУ и САНУ одржан у Подгорици 20-22. септембра 1995. године (поводом 50. годишњице завршетка Другог свјетског рата), а чији је резултат крунисан двотомним Зборником радова истоименог наслова – Одбор је скуп о краљу Николи одложио за 1997. годину. За ово одлагање постојао је још један важан разлог: ова је година била јубиларна – скупом је требало обиљежити 300. годишњицу ступања куће Петровића на чело Црне Горе, односно заснивања династије Петровића. Тако је овим научним скупом видно обиљежен и овај велики историјски датум Црне Горе.

Рад научног скупа *Краљ Никола – личности, дјело и вријеме* одвијао се у оквиру шест пленарних сједница. За скуп су била пријављена 82 реферата, а на скупу је поднесено 69 реферата, док су неки референти, због објективне спријечености да учествују на скупу, накнадно послали своја саопштења за објављивање. У раду скупа учествовали су и научници из Републике Српске, Украјине и Македоније, што му је дало и међународни карактер.

У припреми и издавању овог Зборника радова Уређивачки одбор, кога чини исти састав као и Одбора за припрему научног скупа, држао се начела да у цијелини сачува хронолошки и тематски ред скупа. Тако се поздравни говори и реферати (саопштења) објављују према редослиједу како су излагани, дакле, груписани су по тематици.

На овом скупу први пут је учињен покушај да се свеобухватно освијетли дугогодишња владавина књаза и краља Николе Петровића (1860-1918), али било

је ријечи и о његовом претходном животу и стасавању, као и годинама које је провео у емиграцији, у Француској, до смрти 1921. године.

Ријечју, готово 60-годишња владавина Николе Петровића разматрана је са свих историјских аспеката (политички и друштвени живот у земљи и окружењу, ослободилачка борба и ратови Црне Горе, територијално ширење државе, политичка мисао и национална идеологија, развој државних институција, просвјета и култура, обичајно и писано право, режим владавине, политичке и уставне борбе, спољна политика, етнички и вјерски односи, етика Црногораца, друштвени положај жене, социјалне прилике становништва, аграрно питање, привредни развој, лична улога владара, владарево књижевно дјело, бесједништво, преписка и други видови јавне комуникације, као и нека друга значајна питања).

У настојању да се тако свеобухватно прикаже овај најзначајнији период у историји Црне Горе, када су се одвијали завршни процеси конституисања ове нововјековне националне државе на Балкану, било је и има у многим саопштењима и понављања неких општепознатих чињеница. И то је донекле разумљиво. Уређивачки одбор стао је на становиште да, без обзира на та понављања, не врши исправке у ауторском тексту. Тог начела се држао и уредник Зборника. Интервенисано је само у исправљању појединих чињеница – историјских датума који су били или погрешно откуцани или непрецизно наведени.

Значај градива овог Зборника није само у томе што даје цјеловиту слику нововјековне прошлости Црне Горе на основу најновијих истраживачких резултата, као и приказује улогу њеног владара у изграђивању црногорске државе, већ и у томе што се у саопштењима и дискусији која је вођена на скупу отварају многа питања методологије у проучавању овог периода црногорске историје у цјелини, као и у могућем даљем трагању у истраживању појединих сегмената и области историје Црне Горе друге половине 19. и почетка 20. вијека.

Зборник јасно говори и да би се свакој од поменутих области и тема о којима је на скупу било ријечи могли посветити и нови научни скупови, зборници радова, ауторске и тематске – колективне студије. Успјех Зборника је, дакле, и у томе што отвара проблеме и поставља питања од значаја за даља истраживања и обраду нововјековне историје Црне Горе.

Што се тиче метода, поштована је интердисциплинарност која је карактерисала рад скупа. Најбројнији су радови из историје, затим историје књижевности, права, етнологије, економије, културе, просвјете, етике и других научних и стручних дисциплина.

Предајући стручној и широј јавности овај Зборник радова, увјерени смо да ће читаоци имати прилику да се увјере у научну вриједност тематике која је на скупу разматрана. Читаоци ће моћи да у радовима сагледају и ауторе у свим нијансама њихове научне сериозности, теоријско-методолошке изграђености,

---

интелектуалне проицљивости, културне ширине, мисаоности, па и научне мањкавости, што цјеловито узето говори о разноврсном приступу, схватању и тумачењу епохе краља Николе. Но, коначан суд, разумије се, треба очекивати од научне критике.

Подгорица, мај 1998.

УРЕДНИК
Академик Миомир ДАШИЋ